

Tjekliste for myndighedskoordinerings af PFOS-sager på brandøvelsespladser

Miljøministeren har bedt Miljøstyrelsen om at samle et overblik over brandøvelsespladser og deres kortlægningsstatus i henhold til jordforureningsloven, herunder V1 eller V2 kortlagte grunde. Miljøstyrelsen har indhentet viden fra regionerne, kommunerne samt fra Forsvaret (Beredskabsstyrelsen og Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse) og har medio september 2021 rapporteret dette til miljøministeren og delt i den tværgående koordineringsgruppe nedsat af Miljøstyrelsen, hvor relevante myndigheder er repræsenteret. Det er kommunernes og regionernes ansvar at håndtere de enkelte lokaliteter lokalt, herunder at undersøge nærmere for forurening, eventuel kildeopsporing og indhente viden og vejledning fra andre myndigheder som Miljøstyrelsen, Fødevarestyrelsen og Styrelsen for Patientsikkerhed.

Som hjælp i håndtering og koordineringen af sager om PFOS-forureninger på brandøvelsespladser er nedenstående tjekliste udarbejdet. Tjeklisten har til formål at understøtte arbejdet med begrænsning af udledninger med akutte og langsigtede sundheds- eller miljøkonsekvenser. Tjeklisten skal således ses som indledende hjælp og overblik til håndtering af PFOS-relaterede sager, der måtte opstå. Særlige vinkler og problematikker i konkrete sager skal tages i særskilt dialog med kommuner, regioner og øvrige myndigheder. Miljøstyrelsen stiller i den henseende også gerne op til dialog og vejledning.

1. Kortlægninger af jordforureninger fra brandslukningsskum relateret til brandøvelsespladser

Det er regionerne, der kortlægger ejendomme, jf. jordforureningsloven. Kommunerne bidrager med oplysninger til brug for kortlægningen efter anmodning fra regionerne. Kommunerne undersøger de nødvendige forhold for at vurdere påbudsgrundlaget og udsteder påbud. Forsvaret kortlægger lokaliteter på egne arealer frem til vidensniveau 1.

Miljøstyrelsen har konkret rettet henvendelse til de cirka 250 produktionsvirksomheder, som Miljøstyrelsen fører tilsyn med, og er nu i dialog med de virksomheder, der har oplyst, at de har haft en brandøvelsesplads, hvor der tidligere har været anvendt skum, som måske er PFOS-holdigt, og på den baggrund vurdere sagerne nærmere.

2. Mulig trussel mod drikkevandskvalitet

Hvis miljømyndigheden, hvad enten det er regioner, kommuner eller Forsvaret, får en viden om, at der er en jordforurening, der kan give anledning til grundvandsforurening, så følger det af vandforsyningsloven og jordforureningsloven, at:

- Den miljømyndighed, der har ansvaret for den konkrete sag, underretter de berørte vandforsyninger, jf. JFL § 66, stk. 6.
- Kommunen skal udvide en vandforsynings kontrolprogram for andre stoffer end dem, der i forvejen er obligatoriske, hvis lokale forhold tilsiger det, jf. drikkevandsbekendtgørelsen § 7, stk. 8. Kommunen kan også kræve hyppigere analyser for stoffer, der allerede er inkluderet i kontrolprogrammet.
- Vandforsyningen kontrollerer drikkevandet efter kontrolprogrammet.

- Kommunen kan give påbud om, at en vandforsyning skal ophøre midlertidigt eller permanent, eller om at andre foranstaltninger skal foretages, hvis der er fund over kravværdierne, hvis vandet bedømmes at være sundhedsfarligt, eller hvis der efter kommunalbestyrelsens skøn er nærliggende fare for, at vandet i et vandforsyningsystem kan blive sundhedsfarligt, jf. VFL § 62, stk. 1.
- Kommunalbestyrelsens afgørelse af, om vandet er sundhedsfarligt, skal ske efter drøftelse med Styrelsen for Patientsikkerhed. Styrelsen for Patientsikkerhed vurderer eventuelle sundhedsrisici og vejleder kommunerne, herunder om forbrugerinformation.

Enkeltindvindere, der ikke leverer vand til en kommerciel eller offentlig aktivitet, er undtaget drikkevandsbekendtgørelsens kvalitetskrav og krav til kontrolprogrammer. Ejeren af indvindingsanlægget har således ikke pligt til at kontrollere sit vand eller til at sende analyseresultater til kommunen. Kommunen har derfor ikke de samme muligheder for at kontrollerer enkeltindvinders vand.

Kommunen skal dog i henhold til drikkevandsbekendtgørelsens § 1, stk. 5 minimum hvert femte år underrette ejeren af vandforsyningsanlægget om, at vandet med fordel kan kontrolleres. Kommunen skal desuden underrette enkeltindvinderne (de berørte forbrugere) om god vandkvalitet og om enhver foranstaltning, der kan træffes for at beskytte deres sundhed mod skadelige virkninger forårsaget af forurening fra drikkevand. Denne underretning kan ske ved offentlig annoncering.

Bedømmer kommunen, at vandet fra en enkeltindvinder, der ikke leverer vand til en offentlig eller kommerciel aktivitet, er sundhedsskadeligt, skal kommunen gøre følgende:

- Beslutte, om der bør træffes foranstaltninger efter vandforsyningslovens § 62, stk. 1, dvs. beslutte om der skal gives påbud om, at anlægget skal ophøre midlertidigt eller for bestandigt, eller om andre foranstaltninger, herunder at forbrugerne skal træffe sikkerhedsforanstaltninger (vandforsyningslovens § 62, stk. 4).
- Sikre, at enkeltindvinderen (forbrugeren) straks underrettes om de sundhedsskadelige forhold og om foranstaltninger, den enkelte bør træffe (vandforsyningslovens § 62, stk. 7)."

3. Risiko for, at borgere eksponeres for sundhedsskadelig forurening ud over gennem drikkevand

Sagen fra Korsør, hvor borgere blev eksponeret gennem indtag af lokalt producerede fødevarer har vist, at PFOS kan spredes i miljøet ad veje, der hidtil ikke har været i fokus. Der må derfor i de konkrete sager foretages en nøje risikovurdering af mulige spredningsveje. Det afhænger af indretning, drift og brug af brandslukningsskum på stedet og af omgivelserne. I takt med at der fås ny viden om, hvordan PFOS opfører sig i vores miljø, og hvordan det spredes, herunder også til dyr og mennesker, bliver risikovurderingerne bedre og mere præcise.

Normal praksis er, at den kommunale eller regionale myndighed kontakter Styrelsen for Patientsikkerhed for konkret sundhedsfaglig rådgivning i de sager, hvor det skønnes at være relevant.

Styrelsen for Patientsikkerhed rådgiver jf. Sundhedslovens § 212a, stk. 4 statslige, regionale og kommunale myndigheder i hygiejniske, miljømæssige og socialmedicinske forhold. Styrelsen for Patientsikkerhed rådgiver ikke private personer/aktører og rådgiver ikke omkring konkrete sygdomsforløb.

Følgende procedure anbefales:

- Miljømyndighederne kontakter Styrelsen for Patientsikkerhed, når det i en konkret sag vurderes, at der er risiko for potentielle sundhedseffekter.
- Styrelsen for Patientsikkerhed rådgiver de lokale myndigheder og kan komme med anbefalinger.
- Styrelsen for Patientsikkerhed kan herunder eventuelt formidle kontakt til sundhedsvæsenet for konkrete vurderinger og undersøgelser af borgere.

- Styrelsen for Patientsikkerheds sundhedsfaglige vurdering baseres på miljømyndighedens belysning af sagen. Her er det specielt oplysninger om eksponering (doser/koncentrationer, varighed og eksponeringsveje), der danner grundlag for den sundhedsfaglige vurdering.

Fsva. vurdering af den enkelte borgers risiko eller sygdom skal miljømyndigheden anbefale borgere at kontakte egen læge, hvis de er syge eller er bekymrede for deres helbred. Egen læge kan efter konkret lægefagligt skøn henvise borgeren til undersøgelse hos relevant speciallæge, f.eks. arbejds- og miljømedicinsk afd.

Der gøres også opmærksom på, at jordforureningsloven fastlægger, at miljømyndigheden har pligt til at underrette bygningsmyndigheden, hvis der konstateres indeklimaproblemer på en boligejendom som følge af jordforurening og tilsvarende arbejdstilsynsmyndigheden på erhvervsjendomme.

Der gøres også opmærksom på reglerne om påbud i jordforureningsloven og muligheden for i tilfælde af overhængende alvorlig fare for sundheden og i tilfælde, hvor øjeblikkelige indgreb er påkrævet for at afværge væsentlig forurening eller forureningens udbredelse, at tilsynsmyndigheden skal foretage det nødvendige uden påbud.

4. Mulig påvirkning af foder, husdyr til konsum og fødevarer, herunder spiselige afgrøder

Igennem regionernes og kommunernes kortlægninger og – regionernes efterfølgende undersøgelser - kan der opstå viden om, at der findes en vand- eller jordforurening, som kan give anledning til en mulig påvirkning af husdyr, hvis de græsser på disse områder eller drikker vand fra forurenede vandløb. Der kan ligeledes være påvirkning af afgrøder både til fødevarer og foder.

Herunder link til Fødevestyrelsen hjemmesiden vedr. dyrkning af forurenede arealer, hvor man kan læse mere:

<https://www.foedevarestyrelsen.dk/Leksikon/Sider/Dyrkning-af-forurenede-arealer.aspx>

Hvis kød markedsføres, er det ejeren, som er ansvarlig for, at kødet overholder gældende regler for fødevarer. Fødevarer må ikke markedsføres, hvis de er farlige, dvs. sundhedsskadelige eller uegnede til menneskeføde.

Dyr som ejes af fx et kogræsser-laug, hvor det typisk er få forbrugere, der indtager meget kød fra samme dyr, vil udgøre en særlig risikogruppe, hvis der er tale om afgræsning på forurenede områder. Hvis der er mistanke til, at et areal kan indeholde stoffer, der kan ophobes i kvæg, får eller andre dyr til konsum, bør det overvejes at få analyseret kødet ved næste slagtning.

Forureninger som PFOS ophobes i både i kød og indmad.

Hvis Fødevestyrelsen får konkrete oplysninger om en forurening i form af analyseresultater for jord/vand i et område, der fx afgræsses af dyr til konsum, kan styrelsen gå ind i sagen og analysere prøver af kød, sanktionere markedsføring med forbud mod salg og tilbagetrække fødevarer fra markedet og hos forbrugere.

Ved spørgsmål kan regionen eller kommunen overveje at kontakte Fødevestyrelsen, som myndighed for fødevarsikkerhed.

5. Påbud efter miljøbeskyttelsesloven

Hvis myndigheden, hvad enten det er regioner, kommuner, Miljøstyrelsen eller Forsvaret, får viden om spredning af PFOS gennem eksempelvis afledning af vand gennem dræn, kloaksystemer mv., skal den kompetente tilsynsmyndighed vurdere, om der skal gives påbud efter miljøbeskyttelsesloven, fx ud fra regler, der regulerer afledning og nedsivning af spildevand. Det er som udgangspunkt kommunerne, der har denne kompetence, med mindre det drejer sig om fx miljøgodkendte virksomheder, der har staten som miljømyndighed, eller om udledninger fra anlæg ejet af spildevandsselskaber, der har staten som tilsynsmyndighed.

På de lokaliteter, hvor Miljøstyrelsen er tilsynsmyndighed, kontakter styrelsen kommunen ved viden om en forurening med PFOS, der kan sprede sig eller har spredt sig til kloakken eller overfladevandet.

I de sager, hvor Miljøstyrelsen er tilsynsmyndighed, er regionen ikke forpligtet til at orientere Miljøstyrelsen, men regionerne bør overveje, om Miljøstyrelsen skal orienteres, hvis de i forbindelse med deres kortlægning afdækker konkrete forhold, som Miljøstyrelsen bør orienteres om.

6. Skader omfattet af miljøskadeloven

Hvis der – som følge af en erhvervsmæssig aktivitet - opstår betydelig skade på vand, jord eller natur, som kan henføres til en udledning, som er sket efter miljøskadelovens ikrafttræden d. 1. juli 2008, skal den kompetente tilsynsmyndighed vurdere, om der kan være tale om en miljøskade i henhold til miljøskadeloven og den respektive sektorlovs miljøskadepapitel (f.eks. jordforureningsloven, miljøbeskyttelsesloven el.lign.). Inden tilsynsmyndigheden træffer endelig afgørelse om en miljøskade, skal Miljøstyrelsen inddrages med henblik på at afgive en bindende udtalelse om afgørelsen.